

פרוטוקול מס' 60

מישיבת ועדה הפנימי ואיכות הסביבה
ביום ג' י"ט כסלו תשל"ה - 3.12.74 שעה 08.30

נ כ ח ר :

- י. חמיר - יו"ר
- ב. אליעד
- י. בארי
- א. גיבלבר
- א. הרליץ
- ת. טובי
- ב. מואב
- ב. צ. קשה
- ד. קורן
- י. שמיר

חברי הוועדה:

מוזמנים:

- ח' כ' י. אפרת
- מר רותם - משרד הפנים
- ז. מליון - סוכן השלטון המקומי
- י. שולמן -
- מ. אליצור - משרד האוצר
- ע. אתגר -
- א. הכס - הפנים

י. ברזני

מזכיר הוועדה:

א. אדלר

ר ש מ ה :

סדר-היום:

1. שונות
2. הצעות לטה"י בדבר מצבן הכספי של הרשויות המקומיות
3. הצעות לסדר היום

ועדת הפנים ואיכות הסביבה
3.12.74

אני פותח את הישיבה.

היו"ר י. תמיר:

1. ש ו נ ו ת

אני מבקש להודיע לחברים שהסיוור שנועד ליום ה' בח'א נדחה עפ'י בקשת העירייה, בגלל הסיוור שיערוך שם באותו יום ראש הממשלה.

היו"ר י. תמיר:

ח'כ מואב פנה אלי וביקש שנזמין את שר השיכון לשמוע ממנו פרטים על תכנית-החומש של משרד השיכון. עוד לפני כחודש, כשנודע על התכנית, בה דובר על הפקעת 60 אלף דונם לצרכי הרחבת השיכונים - פניתי לשר השיכון וקבעתי איתו פגישה ל-13 בדצמבר. בינתיים ביקש השר לקיים פגישה עם יו"ר הוועדה לפני הישיבה עם מליאת הוועדה. בימים הקרובים נקיים אפוא את הפגישה.

התחלנו לדון בהצעה של ח'כ בארי בדבר התכניות לבנות עיר חדשה על-יד ראשון-לציון. משרד השיכון הוא הנוגע הישיר בדבר. הרושם שלנו היה שהביצוע מתקדם למדי, וחברי המערך בוועדה ביקשו שהות להתייעצות. הגישה הכללית הייתה ביקורתית למדי לגבי ריכוז אוכלוסייה נוספת באיזור החוף. נכרוך אפוא את הדיון בענין ראש'צ בדיון על תכנית-החומש של שר השיכון.

נדמה לי שוועדת העבודה עומדת לדון באותו נושא, ואני מתנגד לכפילות. אולי כדאי אפוא שהיו"ר יבוא בדברים עם יו"ר ועדת העבודה, ונקיים דיון משותף.

ב.צ. קשת:

אני רק מבקש שהדיון יתקיים באחד מימי ג', בימי הכנסת.

ת. טובי:

אני מקבל את שתי ההצעות.

היו"ר י. תמיר:

רציתי רק להזכיר שהממשלה עדיין לא קיבלה החלטה על ההצעה.

מר רותם:

הדבר עומד בניגוד למה שהוצג לפנינו בוועדה, כאילו הענין נמצא כבר בשלבי הרצה. אין זה הפעם הראשונה שמשרד ממשלה עושים הכנות במאות-אלפי לירות ואח'כ הממשלה איננה מאשרת את התכנית.

היו"ר י. תמיר:

מה שנוגע לוועדת העבודה, רציתי עוד להוסיף שאנחנו כוועדת הפנים עוסקים בנושא מבחינת התכנון הפיזי של המדינה. ועדת העבודה עוסקת בו מנקודת ראות של השיכון והדיוור. שמעתי שוועדת העבודה עומדת לקיים את הדיון בנושא ב-17 בדצמבר. אפנה אפוא ליו"ר שלה ואבקש שהדיון יהיה משותף, לשתי הוועדות.

אני מבקש להזמין את חברת ועדת הפנים לאירוע שיערך ביום שני, ה-16 בדצמבר, בשעה 10 בבוקר בעמק-הירדן - 25 שנה לפרסום צו המועצות האיזוריות של עמק הירדן, הצו הישראלי הראשון לניהול המועצות האיזוריות.

מר רותם:

דבר נוסף: ח'כ מנחם הכהן ביקש להפנות את חשומת לב משרד הפנים לבעיה של

היו"ר י. תמיר:

שינויים תכופים בשמות של רחובות, דבר הגורם לסיבוכים חמורים מבחינת הדואר, התמצאות ברחובות וכו'.

מר רווחם:
קיימות תקנות קבועות בענין החלפת שמות של רחובות. מותר לעשות זאת פעם אחת בשנה, בזמן מסויים, ואסור להחליף שם של רחוב יותר מפעם אחת. מכל מקום, הסמכות המוסמכת לשנות של רחובות היא הרשות המקומית. יש גם בעיה עם פנקס הבוחרים וכו', ולכן אי-אפשר להחליף שמות בכל יום אלא כאמור אחת לשנה. אנחנו מעירים על כך לרשויות המקומיות, ובכוונתי להפנות שוב את תשומת לבן לתקנה האמורה.

ת. טובי:
הייתי מבקש לשמוע ממר רווחם תשובה בענין התושבים הערביים שעל-יד נחל חדרה.

ובענין נצרת - מתי ייערך הדיון המובטח?
מתי אוכל לערוך את הביקור בבית-הספר,
כפי שסוכם בישיבה קודמת?

ב.צ. קשת:
סוכם שנקיים על כך דיון.

מר רווחם:
לפי התכנון הארצי, השטח שעל-יד חדרה מאושר כשטח פתוח, ירוק, ואיננו מיועד לישוב (כל הצד המערבי של כביש חיפה-ת"א). טרם קיבלתי את הפרטים המדוייקים שביקשתי מקצין המחוז לגבי התושבים, אבל אין כל תכנית לסלול שם כבישים או להקים בתי-ספר.

ת. טובי:
את זה שמענו. אבל מה לגבי עתיד התושבים? ומה יהיה בינתיים? אין שם מים, אין כל שירותים לאנשים, והם חיים שם עוד מלפני המנדט. לא ייתכן שיאסרו עליהם לחיות כבני-אדם משום שאין שם תכניות.

מר רווחם:
המצב לא נוצר היום, ואמרת שאני מחכה לפרטים נוספים מקצין המחוז.

היו"ר י. חמיר:
זהו נושא אנושי חשוב, ואיננו מסתפקים בחשובתו של מר רווחם. אנחנו מבקשים ממשרד הפנים תשובה מה הפתרון שהוא רואה לבעיה.

א. גיבלבר:
גם ח"כ טובי עצמו אינו יודע כמה משפחות יש שם היום. עד כמה שאני יודע - מדובר במספר קטן של משפחות, ואז הפתרון קל יותר מאשר לגבי מספר משפחות הרבה יותר גדול.

ת. טובי:
בידרתי: יש שם 22 בתי-אב.

2. הצעות לסדר-היום בדבר מצבן הכספי של הרשויות המקומיות

י. אפרת:
השאלה שעוררת בכנסת בוודאי איננה חדשה לוועדת הפנים, אבל לאחר האור-האזעם שנדלק באילת הופנתה תשומת הלב ביתר חומרה לבעיה, וההסכרים וההצעות שניתנו עד כה היו לטווח קצר בלבד. 150 מיליון לירות לא יוציאו את העיריות מן המצוקה.

מתברר שהמצב חמור ביותר, בעיקר לאחר שראשי העיריות וגזבריהן מצאו לנכון להופיע בפומבי ולספר את האמת: עיריית אילת איננה היחידה, וכל גזברי העיריות למעשה נוהגים באותה דרך של פניה למתווכים על מנת להשיג כספים בכל דרך אפשרית ובכל תנאי,

י. אפרת:

באישור משרד הפנים. מחברר שמסלמים עד 35% ריבית, עם עמלות למתווכים. נוצר משולש של בעלי-ההון (בתוכם חברות ביטוח), המתווכים והנזקקים. והנזקקים ה"טובים" ביותר הם העיריות, האוניברסיטאות וכו' - מוסדות שמאחוריהם עומדת הממשלה.

ב.צ. קשת: האם יש גם קרנות של ההסתדרות שמעורבות בענין ביחד עם חברות הביטוח?

י. אפרת:

ברור שלא. יש הסכם מזה 10-12 בין משרד האוצר וחברת "גמול" המרכזת את כל הכספים של קרנות הפנסיה להשקעות. לפי ההסכם הזה, בכל שנה כאשר קובעים את ההלוואות מקרנות הפנסיה, מביאים את העיריות בחשבון במסגרת ההלוואות המאושרות ע"י האוצר ומשרד הפנים, ומדי שנה ניתנות לעיריות הלוואות של כ-2 עד 5 מיליון לירות, לפי חלוקה מרכזית. כמובן בהצמדה.

ב.צ. קשת: ואין שום חריגים?

י. אפרת: לא.

הפניתי שאלה לשר האוצר בדבר פיקוח על חברות הביטוח. טרם קיבלתי תשובה, אבל המפקח על חברות הביטוח טוען שהפיקוח מספיק. יש חברות ממנות אחרות, בשמות שונים, בהצמדה או בריבית גבוהה מאד, וההסתבכות של העיריות קשה ביותר.

ממחקר שנערך ע"י משרד הפנים למרץ 1973 - בתוספת האינדקס שעלה מאז בכ-52% - אפשר לקבל תמונה לפיה העיריות חייבות היום 5 מיליארד לירות, מזה כ-3 מיליארד קרן, והפרשי הצמדה של כ-2 מיליארד לירות. מחברר גם שעיריות של ערי פיתוח מסובכות בהלוואות של עד 2,000 לירות לנפש (לעומת 300-400 לירות לנפש בעיריות גדולות), כש-52% מההלוואות הן בהצמדה. זהו מצב בלתי נסבל, ו-150 מיליון לירות שמזרימים עכשיו לעיריות לתשלום משכורות איננו מתחיל לענות לבעיות.

עיריית ירושלים למשל לקחה הלוואות חדשות של 107 מיליון לירות מאפריל עד אוקטובר, מזה למעלה ממחצית בהצמדה, וחלק גדול בתנאים קשים ביותר. אפילו עיריית נתניה, שנחשבה כל השנים כעיריה מבוססת, הגיעה לחובות עצומים, שלא לדבר על החוב של עיריית ת"א העולה על מיליארד לירות, למעלה ממחצית מזה בהצמדה.

נשאלת השאלה מה חושבת הממשלה לעשות.

מה שנוגע לבדיקת שיטת המסים העירוניים וחלקם של אלה בכלל ההכנסות של העיריות, וכן הפיקוח של משרד הפנים על ההשקעות והפיתוח של העיריות - מתברר שהנושא מעורר מיסודו. בידי חוברת שהוציא מרכז השלטון המקומי בדבר צווי מסים ברשויות המקומיות. מחברר שכל המסים שגובות הרשויות המקומיות (פרט למיס) מספיקים בקושי לכיסוי כ-15% מתקציבן, ואין כל קריטריונים אחידים לגבי מערכת המסים בעיריות - פעם מחשבים לפי חדר, פעם לפי מטראז' ופעם לפי דירה וכו'. שתי עיריות סמוכות - כל אחת מהן גובה את מסיה לפי קריטריון אחר. גם אם נקבל את משטר המסים הנוכחי - אולי אפשר לקבוע ש-20% ממסי הרשויות המקומיות ילכו לכיסוי הוצאותיהן, עפ"י קריטריונים אחידים? ואני בטוח שגם למשרד הפנים אין דרך ושיטה שאותה יוכל להכתיב לעיריות.

ניסיתי לבדוק מה אומר מבקר המדינה על הענין. מחברר שב-3-4 השנים האחרונות המבקר איננו חדל להעיר למשרד הפנים על משטר המסים המעורר. והוא מוכיח שחוקת העיריות מאפשרת למשרד הפנים פיקוח, ורוב העיריות אינן שומרות על חוקת העיריות וגם הביקורת של משרד הפנים באה באיחור או שלא באה כלל. המבקר מבקר את דרך הוצאת הכספים בעיריות, את תהליך קבלת האישורים במה שנוגע למכרזים, חוספת עבודה ללא אישור לקבלן שעבר מכרז, וכו'.

י. אפרת:

לאחר שמצאתי שאי-אפשר להפריך בין
ההסתככות הכללית של העיריות ובין שיטת המסים ומשטר המסים הכללי -
דרכי הגביה וחלוקה נכונה של העומס - מצאתי לנכון להעלות את הנושא
בכנסת, בחקירה שאולי בכל זאת נצליח להתקרב לסדר מתקבל על הדעת בנוון.

מר רוטם:

ברור שהדיון איננו יכול להצטמצם במצב
הכספי של הרשויות המקומיות בלבד, אלא
צריך להתפשט על פני העקרון של השלטון המקומי, והשאלה האם בכלל דרוש
ממשל מקומי עצמי. כי היו דעות קיצוניות התובעות להעביר את רוב
הסמכויות של השלטון המקומי לממשלה, לבטל את ההכנסות העצמיות של
השלטון המקומי ולקבל מהמדינה חלק מן המיסוי שלה. הויכוח הוא אפוא
עקרוני, אם יש צורך בכלל בשלטון מקומי עצמי או לא. אני מקווה
שהמסקנה שיגיעו אליה תהיה חיובית.

לדעת כל העוסקים בפיתוח המינהל המקומי
העצמי השלטון המקומי הוא ביה"ס לחינוך חברתי ממדרגה ראשונה, שבלעדיו
לא ייתכן שלטון דימוקרטי. כך הדבר בכל העולם. מינהל מקומי עצמי
פירושו שאלה שמנהלים את המקום יהיו אחראים לניהולו ולמימונו. כי אין
לתאר הנהלה של גוף כלשהו שחיה לה סמכות להוצאות מבלי שבצידה תהיה
אחריות להכנסות. את נקודת המוצא של כל המגרעות שהוזכרו כאן אנו
רואים בכך שלקחו מהשלטון המקומי את החופש ואת החובה להחליט על
הכנסותיו.

הכנסת היא שקבעה סמכויות לשלטון המקומי,
הן בתפקידים והן בחובות, כולל מימון ההוצאות. יש לנו חוקים המסדירים
את החינוך במדינה, בהם נאמר שכ-50% חלים על הממשלה ו-50% על השלטון
המקומי. חוק הסעד מטיל גם הוא חובות וזכויות על השלטון המקומי.
הוא הדין בחוק שירותי הכבאות, חוק השירותים הדתיים וכו'. בצד החובות
הללו העניקה הכנסת סמכות לרשויות המקומיות לגבות מסים, ופירוש הדבר
שהן צריכות לגבות את המסים.

אפשר להתווכח על שיטת המסים. אבל אי-אפשר
לטעון שהיא איננה קיימת. לא בזה הבעיה. הבעיה היא בכך שהיו כל מיני
התערבויות מבחוץ שמנעו מהעיריות את אפשרות מילוי חובתן של איזון
התקציבים במקום. הכנסת היא הקובעת את תקציב המדינה, והיא שקבעה את
סמכות הממשלה בתקציבי השלטון המקומי, ועל השלטון המקומי היתה החובה,
לדעתי, למלא את החסר ע"י מסים מקומיים, ולא להתחשב בשום גורם. זה
לא בוצע, וזאת לדעתנו הנקודה שממנה התחיל להתגלגל כל העניין. אנחנו
רואים אפוא בהחזרת האחריות לרשות המקומית את התרופה למחלה.

ב.צ. קשת:

האם גם חשבתם כמה מסים יוטלו בסך-הכל
על האזרח עי"כ?

מר רוטם:

השאלה איננה כמה מסים שיוטלו, אלא מה
הם השירותים שיקבל האזרח וכמה שירותים
הוא רוצה. וכאן הנקודה. האזרחים במקום בוחרים להם בנציגותם לפי
מצע בחירות הכולל גם תכנית הוצאות של הרשות המקומית וגם תכנית
הכנסות. זוהי מהות הדימוקרטיה. יש עיריה שמעוניינת יותר בגביים
ציבוריים, ולעומתה עיריה המעוניינת יותר בשירותי דת.

ראשי הרשויות המקומיות והגזברים הגיעו
למצב של יאוש מסויים. תורתם לכך גם האווירה בישוב, שהכל צריך לקבל
מן המדינה, וזה סוחר גם את נבחריו הציבור במקומות שמעדיפים לקבל הכל
מן המדינה ולא להטיל מסים על התושבים. כמו למשל בענין מחיר המים.
את המים צריך למכור לפחות במחיר העלות שלהם, ואילו במשק המים של
הרשויות המקומיות יש הפסד. וצריך להזכיר לנבחריו הרשויות המקומיות את
אחריותם, שהם אחראים לא רק להוצאות אלא גם חייבים לדאוג להכנסות.

כבר שנים רבות שאיננו מצליחים להשיג
מנהל למחלקת הביקורת במשרד. אבל גם אילו היה לנו פיקוח מלא - אי-
אפשר לפקח על כל פרט של ניהול כספי ועל אמינותו. צריך שיהיה אמון
כלשהו בנבחריו הציבור. צריך לתת להם חופש פעולה מסויים, אבל הם צריכים
להיות גם אחראים. ואם טוענים שצריך לשחרר את הרשויות המקומיות מגביית
ארנונות - זהו קץ השלטון המקומי; מה גם שעדיין אינני רואי אפשרות של
מתן שירותים מקומיים סטנדרטיים לכל תושבי המדינה.

עם כל זה - משרד הפנים בעצמו לא
הסיק מסקנות מניחות המצב.

ד. קורן:

האם אתה מאמין שיחידה כלשהי בשלטון
המקומי מסוגלת להחזיר את חובותיה?

ג.צ. קשת:

מר רותם:
את הטענות הללו אנחנו טוענים כל
הזמן, ולא חמיר הצלחנו - וזאת
התוצאה. אולי עכשיו, כשהגענו למצב שהגענו, יתחילו לחשוב שאנחנו
צודקים. עוד לפני 20 שנה הצענו הקמת מוסד פייננסי של השלטון המקומי.
ההצעה הוכשלה בזמנו ע"י הבנקים המדינה. עכשיו אנחנו מציעים אותה שוב:
להפוך את אוצר השלטון המקומי ביחד עם הפיס לבנק עם הון של מיליארד
לירות ואפשרות להוציא אגרות-חוב ללא צורך לבוא לכל הגורמים בשוק.

אם נחזיר אפוא לשלטון המקומי את
האחריות, ונעמיד לרשותו מוסד כספי מתאים - רק אז נוכל להביא להבראת
המשק (כיום אוצר השלטון המקומי הוא חברה שרשאית לקבל פקדונות מן
הממשלה, אבל לא מחברות מבחוץ, ולא פקדונות מאנשים פרטיים, עם עו"ש
וכו').

ד. קורן:
האם כל המסים העצמיים הללו אינם
מעסיקים מנגנונים?

מר רותם:
לא. היום סגהלת למשל החברה לאוטומציה
שהקמנו את חשבונות המסים והמים של
108 רשויות מקומיות - יותר מחצי-מיליון חשבונות של מים, ארנונה
כללית ומס עסקים וכו'.

י. בארי:
כמה מהן עיריות וכמה מועצות מקומיות?

מר רותם:
כמעט כל העיריות הגדולות כלולות בזה.
יש מספר עיריות - חולון, ירושלים,
ח'א וח'פה - שיש בהן אינסטלציות נפרדות לענין המים, והן עושות זאת
בנפרד, אבל אנחנו מקווים שגם שם יאוחד הדבר בקרוב. כך שענין
המנגנונים איננו תופש מקום נכבד (מה גם שיש יתרון במשלוח חשבונות-
מים בכל חדשיים בכך שהם מהווים תזכורת לאזרח לחסוך במים).

אנחנו גובים גם ארנונה כללית מעסקים,
ולדעתנו צריך להגדילה פי כמה. ראש עיריית ח'א לשעבר טען למשל שלעיר
מביעים בכל יום מאות אלפי תושבים מבחוץ שבאים העירה לעבודה,
לקניות, לבידור וכו', והם אינם משלמים מאומה תמורת השירותים שהם
מקבלים מהעיריה בכבישים, בחחנה-מרכזית מודרנית וכו'. את התושבים האלה
אפשר לשחף בהוצאות בעקיפין ע"כ שהמוחרים שנהנים מהם ישלמו מסים,
גם אם ע"כ אותו סוחר יעלה את מחיר תוצרתו באחוז אחד. כך נהוג בכל
העולם. זהו בדיוק מס-ערך-מוסף. השלטון המקומי יכול היה לגבות בדרך
זו לפחות עוד חצי מיליארד לירות.

י. אפרת:
למה למשל דרושה תקרה למס עסקים?

מר רותם:
גם אני שואל.

אנחנו חייבים להחזיר לארנונה
הכללית את מעמדה, שהמס הזה יכסה לפחות 25% מההוצאות של הרשויות
המקומיות.

היו"ר י. תמיר:

אתה מתעלם ממס ערך מוסף.

מר רותם:

מס ערך מוסף הוא עניינה של הממשלה. את הארנונה הכללית צריך לראות לא כדבר נפרד, אלא במסגרת כל מערכת המסים שלנו, ואז הטענה של שיטה רגרסיבית איננה נכונה. אמנם, המס עצמו הוא רגרסיבי, אבל ההשלמה של 50% מן הממשלה - שבאה ממסי הממשלה, ממס-הכנסה שהוא פרוגרסיבי - מאזנת את הדבר. מי שאיננו משלם מס-הכנסה - ממילא אל משתתף גם בהשלמת ההכנסה של הרשויות המקומיות מעבר לארנונה הכללית. מה גם שלארנונה הכללית יש כאמור עוד תפקיד: אנחנו רוצים לחנך את האזרח לעקרון שהוא משלם עבור מה שהוא מקבל מן הרשות המקומית. רק כך אפשר להביאו לכך שישמור על הספסל בגינה וכו'.

מה שנוגע להלוואות צמודות - יש טוענים שצריך להפסיק את ההצמדה. אני אינני חאה את האסון בהצמדה דווקא. אין זה אסון שיחזירו את הכסף באותו ערך בו קיבלו אותו. כל התקציב צמוד, גם התקציב וגם המשכורות. והרי אנחנו מעוניינים בכך שאנשים יחסכו, ולא ייתכן שנגיד להם: את הכסף תכניסו לבנקים, אבל הצמדה לא תקבלו. ואם הבנקים צריך להחזיר לחוסכים כסף צמוד - הוא צריך לקבל את ההצמדה מן הלווים. הבעיה היא בתשלום מסים צמודים על התושבים. משום כך הצענו עכשיו הצעת חוק להצמיד את המסים אוטומאטית למדד, כמו שעולה אוטומאטית גם מס הכנסה, לפי חישוב פעם בשנה.

ב.צ. קשת:

האם יש לך תרופה איך לצאת מן הבוץ הקיימים?

מר רותם:

יש לי תרופה, אלא שלא רוצים לקבל אותה. לדעתי צריך היה עוד היום להטיל מיליארד לירות על הציבור, הן בארצות והן במסים, גם אם זה יתבטא אח"כ בתוספת היוקר.

ד. קורן:

לפי חדרים?

מר רותם:

לפי חדרים. רוב הארנונות והשירותים ברשויות המקומיות הם היום לפי שטח, גם הכביש והמדרכה וכו'. מים צריך אדם לשחות ללא קשר בגובה הכנסתו; הוא הדין בקבלת חינוך. בעד כל השירותים צריך אזרח לשלם. השלטון המקומי צריך לדאוג להכנסותיו; והממשלה - למדיניות הסוציאלית.

היו"ר י. תמיר:

רציתי להזכיר שהשלטון המקומי הגיש הצעה של ריפורמה במסים.

ז. מליון:

איננו כופרים באף אחד מדבריו של ח"כ אפרת. אנחנו יכולים רק לומר שזה שנים רבות אנחנו מופיעים בוועדה הזאת וטוענים שהשיטה הקיימת חוליך לאסון. אלא שאצלנו צריך האסון לקרות בפועל כדי שיאמינו לאנשים. ראינו אפוא את הנולד, ולא פעם באנו בהצעות, שעליהן היו גם דיונים.

כשאנחנו מדברים על אוטונומיה - בעולם של היום שלטון מקומי עצמאי לחלוטין לא יכול להתקיים. באקולוגיה למשל אי-אפשר לתחום תחומים, כמו גם תחומים שבין שירותים ממלכתיים ומקומיים. לא ייתכן שהמדינה תקים לה סניפים מקומיים שיטפלו בחינוך, ודרוש אפוא שיחוף. צריכה אפוא להיות אוטונומיה סבירה, גם באחריות וגם בעומס. אי-אפשר לדבר על אי-תלות מוחלטת של השלטון המקומי.

מה שנוגע להכנסות - ההכנסות של השלטון המקומי מבוססות היום על צפיפות; אם יש לך יותר חדרים ויותר תושבים - יש לך יותר הכנסה. ואני מתכוון לארנונה הכללית, מס עסקים, והיטלים-שונים (כמו היטל עינוגים והיטל סעד). לאחר מכן יש אגרות,

ז. מליון:

קנסות וכו'. וכאן אני חולק על מר רותם האומר שהשלטון המקומי צריך להתעלם מיכולתי של האזרח. לדעתנו זוהי עמדה לא נכונה. גם כיום מנסות הרשויות המקומיות לדורג, במידת יכולתן. וחוסר האחידות ביניהן נובע מכך שהן אינן יכולות לקבוע את שיעורי הארנונה הכללי בלי אישור של שר הפנים. מ-1967 היו 7-8 שנים של הקפאה במסים, שלא מרצונן של הרשויות המקומיות, למרות רצונן להעלות את המסים באותה תקופה. ובזה התחיל האסון. כי הממשלה אמרה: איננו רוצים להסתכן, בגלל המדיניות הכלכלית, ואם הרשויות המקומיות יעלו את המסים - נסגור להן את הברז במקום אחר, וכל זעקותינו לא הועילו. הממשלה אמרה: נפצה אתכם. ואמנם, קיבלנו פיצוי, אבל הפיצוי לא כיסה אפילו חלק קטן ממה שהיינו מקבלים ע"י ההעלאה, ומה גם שרק חלק מהפיצוי בא כמענק, ואילו החלק הגדול - במלונות לקונסולירציה.

אין עוד מדינה בעולם הנותנת הלוואות לקונסולירציה לתקציבים רגילים. ואנחנו משלמים בעד זה ביוקר עד היום הזה. גם השנה אנחנו מקבלים מן הממשלה למטרה זו פחות מן הריבית שאנחנו צריכים לשלם, ואנחנו צריכים לשלם בעד הקונסולירציות שקיבלנו עד היום.

ספק גדול בעינינו אם במדינה קטנה כשלנו ייתכנו שתי מערכות מסים נפרדות, בלתי תלויות זו בזו. משלם-המסים משלם את כל המסים מאותו כיס, וצריך לווסת זאת בהתאם ליכולתו. נכון שאם הממשלה תגבה עבור השלטון המקומי את כל המסים הדרושים לו, ללא הכנסה עצמית של השלטון המקומי - יש בכך חסרונות...

מר רותם: הייתי רוצה לראות איך השלטון המקומי יציע לחלק את המסים שהממשלה תפריש לו, לפי איזה מפתח, לפני כל דיון. 26 שנה לא הצלחנו למצוא שיטה לחלוקת המענק.

ז. מליון: זאת עדיין איננה הצעה סופית שלנו. יש גם אפשרות משולבת. השאלה היא מה תהיה תשלובת ההכנסות מהמדינה פלוס ההכנסות העצמיות, ואם האוצר יתן אוטומאטית את חלקו גם אם הרשות המקומית תוכל להעלות את מסיה. טרם מצאנו לכך פתרון.

יש הסכמה עקרונית עם הממשלה (משרד האוצר והפנים) לעבור לריפורמה בכל ענין ההכנסות. ואחת המחשבות היא שנהיה שותף בהכנסות המדינה. אנחנו מתנגדים להיות צמודים למס מסויים כלשהו, משום שמציפולציות בין מסים שונים היא ענין של מדיניות כלכלית משתנה של הממשלה. אבל אנחנו רוצים להיות צמודים לאחוז מסויים של כלל הכנסות המדינה, שיגדל אוטומאטית.

יש מספר מסים שצריך לבטל. הראשון הוא מס עסקים. הוא מכניס היום כ-55 מיליון לירות, בעיקר בערים הגדולות. הוא מוגבל היום בתקרה של 10 אלפים לירות לשנה, והוא איננו מס צודק, משום שאין הוא מבוסס על שום קריטריון צודק מבחינת רווחים אלא על שטח בלבד (מספר הכסאות או העובדים בקולנוע וכו'). אנחנו סבורים שאם מישהו צריך לשלם מס מיוחד על עסקיו - שישלם זאת באמצעות מס-הכנסה.

ואם מדברים על מסים צודקים מבחינה סוציאלית - הארנונה הכללית היא הגרועה ביותר. היא מבוססת על מספר החדרים, בין אם מדובר במשפחה בת 10 נפשות שגרה בשלושה חדרים או ברוק בווד הגר בודיה דומה. והרשות המקומית איננה יכולה להתעלם מיכולתו של משלם המסים.

אנחנו אומרים אפוא: הבו לנו חלק מהכנסות המדינה, שתגבה זא עבורנו דרך כלל המסים, מהמסים הצודקים. אינני מסכים עם מר רותם גם כשטען שאי-אפשר לחסוך בפנגנון אם נשנה את השיטה ובבטל חלק מן המסים ומן האגרות. רשיון לעסק מוגבל כבר 20 שנה ב-10 לירות לשנה, ואיננו צריכים לספור כאן כמה כסף עולה הענין - בולל משלוח התזכורת והמעקב וכו'.

ג. אליער: למה לא שיניתם זאת כל השנים?

ז. מליון:

בכל שנה אנחנו דורשים לשנות את שיעורי האגרה, אבל הדבר איננו תלוי בנו אלא השיעורים מעוגנים בחוק או בתקנות של שרים. מה שאנחנו יכולים לשנות בחוקי-עזר - שינינו. ובדברים אחרים, בכל פעם שאנחנו מבקשים מהממשלה לאשר לנו שינוי תעריף - אומרים לנו: לא עכשיו השעה.

אנחנו מבקשים אפוא רפורמה יסודית מאד, גם על מנת לענות לאזרח וגם כדי לפתור אחת ולתמיד את בעיות השלטון המקומי. עיבדנו הצעה כבסיס לדיון. הוקמה ועדה משותפת לנו ולמשרד הפנים והאוצר כדי לעבוד לקראת אפריל הקרוב שינוי יסודי. אינני חושב שנפתור את הבעיות בבת אחת, אבל יש רצון טוב גם מצד האוצר לפתור את הבעיה בשלבים.

לא קיים אצלנו מושג של "עיריות מבוטטות". זה שנים שאנחנו מקבלים אישורים לתקציבים גרעוניים, דבר שלא נשמע כמוהו בעולם.

לסיכום: אנחנו סבורים שחייבים למצוא חלופת באחריות בין משרד הממשלה והשלטון המקומי בכל השירותים המקומיים והממלכתיים. אנחנו מבקשים תשובה מהמדינה האם אנחנו יכולים להיות עצמאים מבחינת קביעת המסוי על התושב או לא. אין טעם לדבר על תיאוריה ואח"כ יגידו לנו: אסור לכם לעשות זאת. נהיה אפוא מעשיים ונקבע שיטה שתענה גם למדינה וגם לשלטון המקומי.

דברים רבים פותרת אצלנו הממשלה ע"י הטלתם על הרשויות המקומיות, כמו למשל חינוך תת-חובה לגילאי 3-4, שהוא דבר חשוב ויפה כשלעצמו. נשמח אפוא מאד אם במסגרת הדיונים של ואות הפנים אפשר יהיה לתרום לפתרון כמה מהבעיות שהועלו, על מנת שנדע איך להתייחס אליהן, גם מבחינה ציבורית.

היור' י. תמיר:
המשך הדיון יתקיים באחת הישיבות הקרובות ביותר.

3. הצעות לסדר היום

א. הרליץ:
הופנתה אלי פניה ע"י רשות שמורות הטבע: בגבעת-עדה עומדים לכרות 800 עצי אלון עתיקים על מנת לבנות שיכון עולים ארעי. הגשתי הצעה דחופה בנוון לסדר-היום בכנסת, אבל דחיפותה לא הוכרה ע"י הנשיאות, בטענה שמדובר בשיחים קטנים ולא בעצים. רשות שמורות הטבע טוענת שהעצים שנראים כשיחים קטנים הם עצים עתיקים העומדים עכשיו בשלכת, ומדובר באלוני-תבור יקרי-ערך. ומה גם שבשיטות הבניה המודרנית הציוד הכבד איננו מנדיל בין העץ שסומן לכדיחה ובין העצים האחרים, ואין ספק שפל החורש ייעקר. נראה לי שיש עוד מקומות אחרים בסביבה שבהם ניתן לבנות את השיכון, ואילו הקמתו על החורש הזה לא תקדם גם את ענין קליטת העולים.

דיברתי עם ראש המועצה המקומית, אבל הוא מצידו כמוון מעוניין בבניית השיכון, גם על חשבון הקרבת החורש.

ב.צ. קשת:
אני מציע שח"כ הרליץ תעלה את הענין בכתב, ואני מוכל לפעול אצל יור' הכנסת והסגנים לדיון מחודש בדחיפות ההצעה. כי היתה הצעה אחרת, של כריתת 350 דונם עצים, שנדחתה אצלנו לבידור נוסף, בעוד שהצעה זו התייחסו משום-מה בביטול. גם אני חושש שאם כי מלכתחילה מתכוונים לכרות שיחים - בסופו של דבר גם האלונים יימצאו כרותים.

היור' י. תמיר:
גם אני מצדי אפעל לפי יכולתי אצל שר הפנים ואולי גם אצל גורמים אחרים. בינתיים קיבלתי פניות גם מן הקהל, התאחדות האכרים וכו'.

ד. קורן:

אם ח"כ קשת לא יצליח להעביר את העניין בנושא - אני מציע לקיים עליו דיון בוועדה, אבל עד אז אני מבקש שנדע את העובדות: מה אומר שר השיכון, מה אומר שר הקליטה, מה אומר שר החקלאות ומה אומרת מועצת גבעתי-עדה וכו'. ייתכן גם שכדאי לגשת למקום ולראותו מקרוב.

ג. אליעד:

ראשית, אני מבקש צו הפסקת הביצוע. כי אני חושש שעד שנערוך את כל הבדיקות - יש אנשים זריזים שלא יחכו. אני מבקש אפוא שהיו"ר יבדוק מיהו המבצע, יתקשר אליו ויביע את רצונה פה-אחד של הוועדה שהפעולה תעוכב לשבוע-שבועיים עד שייערך הנירוך.

י. בארי:

אינני יכול להסתחרר מן הרושם שהצעד הזה הוא חלק מ"תכנית החומש" הכללית המפורסמת של שר השיכון. אני מציע אפוא שבדיון המשותף עם ועדת העבודה ידונו גם בעניין הזה.

ב. מואב:

קיבלנו בדואר חוות-דעת של השירות לשמירת איכות הסביבה, של ק. ג'ונס, בעניין הפעלת תחנת הכוח בחדרה ע"י פחם, בה נאמר שאם רוצים להכין את התחנה לשימוש בפחם - צריך להתחיל בתכנון לפחות 36 חודשים מראש. לפי מיטב ידיעתי, כל נושא השימוש בפחם לא עמד לבגד עיני הוועדה שעסקה בתחנה בחדרה. אני מציע אפוא שנזמין את נציגי חברת החשמל והשירות לשמירת איכות הסביבה, ונשמע אם אמנם יש כוונה להפעיל את התחנה בפחם, ואז נוכל לדבר על העניין מראש, לפני שדברים ייחתכו וייקבעו עובדות ללא תקנה.

היו"ר י. חמיר:

הרעיון נראה לי; אני מבקש שהוטל למוד את העניין.

בין הסיכומים והמסקנות שלנו בנושא בניה בלתי חוקית ושיכונם של הברואים בגליל התחתון (בשמת-טבעון) נאמר שאין הוועדה רואה בעין טובה הריסת בתים ע"י חמרי-נפץ. שר הפנים הביא לאחרונה לידיעתי את העובדה שבניה בלתי חוקית נמשכת במקום, ונבנים מבנים, ביניהם כאלה שאי-אפשר בשום אופן להגיע אליהם בכלי הריסה אחר, והוא מבקש לחזור ולדון בנושא משום שהמשרד איננו רוצה לפעול בניגוד להמלצות של ועדת הפנים. הבטחתי למר קוברסקי שנעלה את העניין מחוץ לפני הוועדה, ואני מציע שנדון בו בישיבה הקרובה.

ח. טובי:

אני רק מבקש שהעובדות יהיו ידועות לנו גם מהשטח עצמו ולא רק ממכתב של שר הפנים. אולי כדאי להזמין גם את מוכתר הכפר.

היו"ר י. חמיר:

נשתדל. נזמין גם את הממונה על המחוז.